

Півненко Володимир Юрійович

студент 2-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З моменту прийняття в 2011 році Закону України «Про доступ до публічної інформації» [1] питання підзвітності громаді, а відповідно і діяльності органів, установ, підприємств та організацій, які в процесі своєї діяльності документують та матеріально відображають факт здійснення тих чи інших дій, є безумовною запорукою наближення українського суспільства, а відповідно, і владних інституцій у ціннісному його прояві, до цивілізаційного підходу розуміння людиноцентризму західних цивілізацій [2].

Зміна акцентів з етатичних до ліберальних змінює і сам підхід до розуміння обов'язку як окремих складових певної соціальної групи, так і сукупності цих соціальних груп – держави. Важливою особливістю більш ліберальних суспільств, на нашу думку, можна також назвати і підхід до усвідомлення відповідальності як окремих, навіть найменших, складових частин таких суспільств, так і держави в цілому.

Не може існувати права без обов'язку, а обов'язку без відповідальності. Звідси, в контексті права на доступ до публічної інформації, варто виділити певні акценти. Перш за все, варто зазначити, що право на доступ до публічної інформації не може існувати без обов'язку окремих суб'єктів (в даному контексті – розпорядників інформації) забезпечити реалізацію права громадян до доступу до публічної інформації. Сам обов'язок не може вважатись комплексним без визначеної міри відповідальності за порушення відповідного права.

Серед значної кількості видів інформації, яка є публічною, в контексті цієї роботи пропонуємо зосередити увагу саме на інформації про публічні кошти. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про відкритість публічних коштів»: «публічні кошти – кошти державного бюджету (крім таємних видатків), бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Національного банку України, державних банків, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України (далі – Пенсійний фонд), фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також кошти

суб'єктів господарювання державної і комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності» [3].

Чому одним з основних питань, на нашу думку, перш за все є публічні кошти? Адже, саме кошти дають можливість до функціонування будь-яких владних інституцій, а також здатність до існування тих осіб, які пов'язані своєю діяльністю з владними інституціями. Сама суть держави, в контексті зазначеного, полягає в ефективному зборі та розподілі ресурсів. Держава – це менеджер, який підзвітний своєму народу.

Враховуючи, зокрема, але не виключно положення ст. 19 Конституції України, а саме: «Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» можна дійти до цілком логічного висновку, що будь-яка посадова особа будь-якого органу влади, місцевого самоврядування зобов'язані діяти саме в тому порядку, який визначений законами України [4].

Повномасштабне вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 року окрім явної зовнішньої загрози існуванню способу життя, цінностям та свободам громадян України також зумовила й існування викликів, які пов'язані з запровадженням в Україні правового режиму воєнного стану, а, точніше кажучи, сприйняття кола прав та обов'язків окремих осіб в умовах правового режиму воєнного стану.

Звернемо увагу, що чинними нормативно-правовими актами не було обмежено права та обов'язки визначених, зокрема, Законами України «Про доступ до публічної інформації» [1], «Про відкритість використання публічних коштів» [3]. Тобто, і на момент, коли ще не було введено правового режиму воєнного стану, існували певні обмеження, які стосувались права отримання тієї чи іншої інформації. Мається на увазі, що в контексті зазначених актів не було можливо отримати ті категорії інформації, які окремо захищаються іншими нормативно-правовими актами. Тобто, інформація, яка становить державну таємницю, конфіденційна інформація тощо.

Зокрема, службовцями Черкаської міської ради були прийняті рішення, які декларують наступне: «Відповіді на запити про доступ до публічної інформації заявники отримують уже після закінчення воєнного стану» [5]. Беручи до уваги обов'язок розпорядників коштів, визначений ст. 3 Закону України «Про відкритість публічних коштів» здійснювати

оприлюднення інформації про надходження та використання публічних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів (визначеного ст. 2 цього Закону) (далі – Єдиний портал), а також аналізуючи зазначений Єдиний портал, офіційний сайт Черкаської міської ради можна дійти висновків, що правовий режим воєнного стану, принаймні для службовців міської ради, став фактором, який дозволяє ухилятися від виконання визначеного нормативно-правовими актами обов’язку [3;6;7].

Можна припустити, що відмова від виконання визначених законодавством обов’язків щодо надання відповіді на запити про доступ до публічної інформації, а також відсутність оприлюдненої інформації про використання публічних коштів може бути пов’язано з низкою інших, зокрема, корисливих мотивів окремих посадових осіб.

Попри те, конкретно кейс, пов’язаний з доступом до публічної інформації в місті Черкаси, демонструє, що за відсутності співмірної реакції на невиконання обов’язків посадовими особами, в подальшому, можливе посилення зловживань, а що найгірше – нівелювання принципів та цінностей, які хоч є і притаманними для українського народу, проте все ще потребують більш масового усвідомлення. Наразі відсутність відповідальності за найменші прояви нехтування правами та обов’язками лише посилить нігілістичний підхід до норм чинного законодавства, а відповідно і комунікації з громадою, в структурі самих місцевих інституцій.

Список використаних джерел

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. ст. 314.
2. Гантінгтон Семюел П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. [Пер. з англ. Н. Климчук]. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
3. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11.02.2015 р. № 183-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 16. ст. 119.
4. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.
5. У черкаській мерії відтермінують відповіді на запити про доступ до публічної інформації, – рішення виконавчого комітету URL: <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=20990&s=1&s1=17>.
6. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua/new/>.
7. Черкаська міська рада: офіційний сайт. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/>.

Науковий керівник: канд.юрид.наук, доцент Міщенко І.В.